

Zout en licht

Overwegingen over het christelijk leven

ÁLVARO DEL PORTILLO

Zout en licht

Teksten over het christelijk leven
Geselecteerd door José Antonio Loarte

2017

**De volledige lijst van boeken
van de Arco-reeks (Stichting De Boog)
vindt u op de laatste bladzijde van het boek.**

Oorspronkelijke titel:

Como sal y como luz

© 2013 Fundación Studium, Madrid

Nederlandse vertaling © Stichting De Boog, 2017

Co-uitgave met Uitgeverij Betsaida

ARCO 23

Correspondentieadressen:

Stichting De Boog
Herenstraat 41
3512 KB UTRECHT
info@deboog.nl
www.deboog.nl

Uitgeverij Betsaida
Papenhulst 4
5211 LC 's-HERTOGENBOSCH
info@betsaida.org
www.betsaida.org

ISBN 978-90-6257-069-0

NUR 711

Inhoudsopgave

Inleiding	11
Hoofdstuk I. Doel van het leven: God verheerlijken	19
<i>Deo omnis gloria</i> . Oprechte bedoelingen bij al wat we doen	19
De goddelijke wil liefhebben.....	24
Universele oproep tot heiligheid en persoonlijke roeping.....	27
Contemplatief in de menselijke activiteiten	35
Hoofdstuk II. Het Rijk van God oprichten, door Christus, in de Heilige Geest	43
<i>Regnare Christum volumus!</i> Wij willen dat Christus heerst!	
Zich inzetten voor de heerschappij van Christus	43
<i>Omnes, cum Petro, ad Iesum per Mariam!</i>	
De Kerk stelt het Rijk Gods tegenwoordig op aarde	46
Het Woord en de Sacramenten bouwen de Kerk op.	
De priesterlijke ziel van de gelovigen	52
De werking van de heilige Geest	58
<i>Ad Iesum per Mariam</i> , naar Jezus door Maria:	
de heilige Maagd Maria in het leven van de christen	61
Hoofdstuk III. De groei van het christelijk leven	75
De menselijke basis voor het christelijk leven.....	75
Verheffing tot het bovennatuurlijk leven.	
Goddelijk kinschap in Christus.....	78
De nederigheid, de grondslag van alle deugden.....	83
Het geloof, fundament van het christelijk bestaan	89

De bovennatuurlijke hoop.....	91
Liefde van God, liefde tot God	95
Liefde tot de naaste: het <i>Mandatum novum</i>	99
<i>De lichamelijke werken van barmhartigheid</i>	100
<i>De geestelijke werken van barmhartigheid</i>	103

Hoofdstuk IV. De weg van de christen in de wereld.....109

De dringende noodzaak van een nieuwe evangelisatie	109
De tijdelijke aangelegenheden, materie voor onze persoonlijke heiliging	115
De heiliging van de beroepsarbeid en van het gewone leven.....	118
Huwelijk en gezin heiligen.....	125
Het maatschappelijk engagement van de christenen	132

Hoofdstuk V. Strijden om heilig te worden137

Aan Gods genade beantwoorden	137
Zichzelf goed kennen: het gewetensonderzoek	143
Hinderpalen: de zonde en de lauwheid	148
Een vreugdevolle en sportieve strijd	153
De ‘rebellie’ van de kinderen Gods.....	157
Bondgenoten in de strijd: de Gemeenschap der heiligen.....	160
Trouw tot in het laatste uur.....	163

Hoofdstuk VI. De middelen om heilig te worden.....169

De voorrang van de bovennatuurlijke middelen. Het leefplan.....	169
Door de sacramenten aan Christus gelijkvormig worden	172
De heilige Mis in het leven van de christen	174

Veelvuldige Biecht en Communie	179
De aanbidding van het Allerheiligste	185
Het Evangelie kennen en beleven.....	191
<i>De jaren van het verborgen leven</i>	192
<i>De overweging van het Lijden</i>	200
Innerlijk gebed en mondgebed	208
De versterving beoefenen, het gebed van de zintuigen.....	213
De noodzaak van een voortdurende vorming.....	221
Hoofdstuk VII. De apostolische ijver van de christen.....	227
Een opdracht voor iedereen	228
Onze ijver voor de zielen	230
Respect en liefde jegens de vrijheid.....	233
Het apostolaat van vriendschap en vertrouwen	237
Getuigenis van het voorbeeld	242
Het eerste apostolaat : het geloof doorgeven	245
Apostolaat van de Biecht	248
De goddelijke deugden in het apostolaat	250
Enkele menselijke deugden in het apostolaat	252
<i>Werklust</i>	252
<i>Een zuiver hart</i>	253
<i>Geduld en moed</i>	256
<i>Matigheid in het gebruik van de materiële goederen</i>	257
<i>Optimisme en vreugde</i>	260
Epiloog. De heilige Jozefmaria, pionier van het streven naar heiligheid midden in de wereld	265

Inleiding

Heel wat mensen kennen Mgr. Álvaro del Portillo¹, prelaat van het Opus Dei, titulair bisschop van Vita en de eerste opvolger van de heilige Jozefmaria Escrivá aan het hoofd van deze prelatur van de rooms-katholieke kerk. Geestelijken en leken gelovigen uit alle hoeken van de wereld hadden tijdens zijn leven grote achting voor hem. Zijn reputatie van heiligheid vanaf het moment van zijn overlijden op 23 maart 1994 in Rome – na terugkeer van een pelgrimage naar het Heilig Land – getuigt hiervan.

Dit is duidelijk gebleken uit de vele bezoekers die in de prelaatskerk van Onze Lieve Vrouw van de Vrede zijn stoffelijke resten de laatste eer zijn komen bewijzen. Mensen met heel verschillende achtergronden hebben bij hem gebeden en om zijn voorspraak gevraagd. Onder hen waren hoge functionarissen uit de Kerk en de maatschappij. Opmerkelijk – want zoiets gebeurt weinig – was het bezoek van paus Johannes Paulus II, die vergezeld werd door zijn staatssecretaris en enkele leden van de pauselijke huishouding.

In de loop van de tijd is de reputatie van heiligheid van don Álvaro alleen maar toegenomen. Dit werd van het begin af aan duidelijk door de vele op zijn voorspraak verkregen gunsten. Voor Mgr. Javier Echevarría was dit aanleiding om in 2003 officieel om de opening van het zalig- en heiligverklaringsproces van de Dienaar Gods te vragen, nadat volgens de voorschriften van de Congrega-

¹ Zijn volledige naam naar Spaans gebruik is: Álvaro del Portillo y Diez de Sollano (noot vertaler).

tie voor de Zalig- en Heiligverklaringen, de vereiste tijd was verstreken.

Nadat door de Heilige Stoel het *nihil obstat* was gegeven en de ondervragingen van de getuigen waren afgerond, werd de *Positio supra vita et virtutibus* (Stelling over het leven en de deugden) opgesteld en in 2010 aan de Congregatie voor de Zalig- en Heiligverklaringen overhandigd. Met de gunstige beoordeling van de deskundigen en de toestemming van de kardinalen en bisschoppen, leden van de Congregatie, gaf paus Benedictus XVI twee jaar later toestemming tot publicatie van het decreet met de verklaring dat Mgr. Álvaro del Portillo op heldhaftige wijze de christelijke deugden had beoefend en dus 'Eerbiedwaardig' genoemd mocht worden. Dit gebeurde op 28 juni 2012 en was de eerste stap op weg naar een toekomstige verheffing tot de eer der altaren.

Dit korte overzicht wil een beeld schetsen van de persoon van bisschop Álvaro. Er zijn overigens diverse biografieën over hem gepubliceerd.² Mgr. del Portillo genoot zowel in kerkelijke als wereldlijke kringen bekendheid en waardering vanwege zijn intellectuele geestkracht. We beperken ons hier tot het vermelden van zijn auteurschap van canoniekrechtelijke geschriften over het ambtelijk

² Salvador Bernal, *Álvaro del Portillo*, (Scepter Publishers, 1999); Hugo de Azevedo, *Missie voltooid. Biografie van Álvaro del Portillo*, (De Boog, Amsterdam, 2014). De meest recente en uitgebreidste biografie is die van Javier Medina, *Álvaro del Portillo. Un hombre fiel*, (Rialp, Madrid, 2012). Op 5 juli 2013 gaf paus Franciscus zijn goedkeuring aan een Decreet met de verklaring van een wonderbaarlijke genezing op voorspraak van Álvaro del Portillo. Op 27 september 2014 vond de zaligverklaring van Álvaro del Portillo plaats in Madrid, zijn geboorteplaats.

priesterschap en over de leken.³ Evenmin gaan we dieper in op zijn grondige kennis van de geschiedenis⁴, noch op zijn beroep van civiel ingenieur dat hij, voordat hij priester werd, een aantal jaren heeft uitgeoefend. Maar hier richten we ons op de rijkdom van zijn geestelijk onder-richt, de vrucht van zijn eigen intense innerlijk leven, waarin de heilige Jozefmaria zijn leermeester was. Dit onderricht is voor duizenden mensen over de hele wereld een enorme steun geweest.

In dit boek zijn geestelijke teksten verzameld, die bisschop Álvaro vooral tijdens zijn herderlijke dienstwerk aan het hoofd van het Opus Dei heeft geschreven of gesproken. In bijna twintig jaar heeft hij zeer veel preken en toespraken gehouden. Hij heeft 176 pastorale brieven geschreven (door hem, gezien hun vertrouwelijke toon, 'familiebrieven' genoemd). Tijdens samenkomsten in Rome en tijdens zijn bezoeken overal ter wereld, heeft hij heel veel gesprekken over het geestelijk leven gevoerd. Zijn toehoorders zagen hem als een vader, die vol aandacht

³ Samenvattend: in de jaren voorafgaand aan het Tweede Vaticaans Concilie was hij voorzitter van de Voorbereidende Commissie voor de Leken en tijdens het Concilie secretaris van de Commissie voor de Clerus en de Leken, verantwoordelijk voor het decreet *Presbyterorum ordinis*, over het leven en de zending van de priesters. Al in 1948 behaalde hij een licentiaat en doctoraat in het canoniek recht aan de Pauselijke Universiteit *Angelicum* in Rome. Zie voor dit thema de werken van zijn hand: *Faithful and Laity in the Church*, (Irish University Press, december 1972); *On priesthood*, (Scepter Press, 1974), evenals verscheidene artikelen in gespecialiseerde naslagwerken. Een goed gedocumenteerde biografie is te vinden in J. Medina, *Álvaro del Portillo*, op. cit.

⁴ Zie zijn boek *Descubrimientos y exploraciones en las costas de California*, 2de uitg., Rialp, Madrid 1982, gebaseerd op zijn proefschrift dat dezelfde titel heeft. In 1943 verdedigde hij zijn proefschrift aan de Universiteit *Complutense* van Madrid.

was voor hun tijdelijk en eeuwig geluk. Hij werd dan ook 'de Vader' genoemd, zoals in het Opus Dei vanaf het begin gewoon was. Op zijn beurt sprak Mgr. Álvaro hen liefdevol aan als 'zonen' en 'dochters', ongeacht of zij lid van het Opus Dei waren of niet, in het besef dat hij jegens hen een geestelijk vaderschap uitoefende dat hij van de heilige Jozefmaria had geërfd.

De volgende bladzijden bieden een keuze uit deze pastorale arbeid van de eerste prelaat van het Opus Dei. Zij laten Mgr. del Portillo zien als de geestelijke schrijver die hij ook was. Dit is echter bij veel gelovigen buiten het Opus Dei niet bekend. Na de kerkelijke goedkeuring van zijn geschriften, die naar aanleiding van de opening van de "Zaak ter voorbereiding van zijn heiligverklaring" zijn onderzocht en nadat vervolgens zijn heldhaftige deugden officieel waren erkend, leek het moment aangebroken om dit aspect van Mgr. Álvaro bij een breder publiek bekend te maken. Dit is mogelijk gemaakt door de steun van Mgr. Javier Echevarría, de huidige prelaat van het Opus Dei. Ik ben hem hiervoor heel dankbaar.

Schrijvers die het leven van bisschop Álvaro hebben bestudeerd, hebben diens volstrekte trouw aan de geest en de persoon van de stichter van het Opus Dei aangegeven als iets wat kenmerkend was voor zijn levensweg. Daarom citeerde hij hem ook zo vaak. Wat niet wil zeggen dat hij zich beperkte tot het louter aanbieden van het onderricht van de heilige Jozefmaria.⁵ Zonder iets af te doen aan de inspiratie van de stichter, wist Mgr. Del Por-

⁵ In het hier volgende komen citaten voor uit boeken en homilieën van de stichter van het Opus Dei (*Christus komt langs, Vrienden van God*) en andere werken zoals *De Weg, De Smidse*, enz., die bij een breed publiek bekend zijn.

tillo dit onderricht op een nieuwe manier uiteen te zetten, waarbij hij volledig rekening hield met de veranderingen in de wereld waarin hij leefde.

De stijl van bisschop Álvaro verschilt sterk van die van de heilige Jozefmaria. Terwijl we in de geschriften van de stichter vaak uitdrukkingen tegenkomen die als felle lichtstralen op ons afkomen, vurige woorden waarmee hij probeert de wezenlijke punten van zijn van God ontvangen bezieling door te geven, tonen de teksten van Mgr. Del Portillo hetzelfde licht, maar met een andere intensiteit, die telkens aangepast is aan de desbetreffende behoeften en situaties.

De selectie is ingedeeld in zeven hoofdstukken en een epiloog. Hiermee is geprobeerd een indeling te maken van de theologische en spirituele inhoud van de prediking van Mgr. Del Portillo. De teksten zijn gebaseerd op de leer van de Kerk en van de kerkvaders. Tegelijkertijd zijn zij de levende voortzetting van de geestelijke boodschap die de heilige Jozefmaria Escrivá heeft verkondigd. De gekozen teksten zijn altijd letterlijk overgenomen. Als de auteur spreekt over 'onze Vader' of 'onze stichter' bedoelt hij de heilige Jozefmaria.⁶

De eerste twee hoofdstukken zijn sterk theologisch, terwijl de overige meer op het geestelijk leven zijn gericht en voortbouwen op wat in de twee voorgaande hoofd-

⁶ Don Álvaro heeft de heiligverklaring van de stichter van het Opus Dei, die plaats vond op 6 oktober 2002, niet mogen meemaken. Wel was hij aanwezig bij diens zaligverklaring op 17 mei 1992. Het is daarom niet vreemd dat hij het nooit heeft over 'de heilige Jozefmaria'. We hebben de oorspronkelijke teksten zoals ze op het moment zelf werden uitgesproken of geschreven, intact gelaten. Het is aan de lezer om het woord 'zalige' te interpreteren als 'heilige'.

stukken is geschreven. Tot slot laat de korte epiloog de waardering van bisschop Álvaro voor de persoon van de stichter van het Opus Dei zien. Hij schetst hem als een toegankelijk voorbeeld voor hoe we de weg van het christelijk leven kunnen gaan.

Met dit voor ogen is dit boek tot stand gekomen. Ik ben ervan overtuigd dat door het lezen en overwegen van deze geestelijke teksten van Mgr. Del Portillo niet alleen veel mensen een minder bekend aspect van hem zullen leren kennen, maar dat het hen ook zal helpen vastberaden hun eigen weg naar de heiligheid in te slaan. Zo zullen zij als volgelingen van Jezus Christus overal ter aarde zout en licht brengen.

JOSÉ ANTONIO LOARTE

Rome, 15 september 2012,

feest van Onze Lieve Vrouw van Smarten.

Verjaardag van de verkiezing van don Álvaro
als opvolger van de stichter van het Opus Dei.

Hoofdstuk I

Doel van het leven: God verheerlijken

Het eerste hoofdstuk houdt zich bezig met het uiteindelijke doel van het leven van de mens: God verheerlijken door Hem hier op aarde te beminnen en te dienen om later in de hemel te mogen genieten van de aanschouwing van de allerheiligste Drie-eenheid. Zo zijn dus de twee aspecten: God eer brengen en je uiterste best doen om je ziel te redden, onafscheidelijk met elkaar verbonden; het zijn twee kanten van dezelfde munt. Bij het rangschikken van de teksten heb ik geprobeerd het eeuwenoude onderricht van de Kerk te volgen. Dit heeft zijn wortels in het Oude Testament en komt tot vervulling in het Nieuwe Testament.

Van het begin af aan wordt duidelijk hoe bisschop Álvaro dacht over een van de belangrijkste lijfspreuken die de heilige Jozefmaria sinds de stichting van het Opus Dei had: *Deo omnis gloria*, alle eer aan God. Deze lijfspreuk kunnen we met name beleven door de goddelijke wil te beminnen en te proberen deze in ons leven te volbrengen, overeenkomstig ieders persoonlijke roeping tot heiligheid. Voor de doorsnee gelovige betekent dit: midden in de wereld, midden in de dagelijkse bezigheden een beschouwend leven proberen te leiden.

***Deo omnis gloria.* Oprechte bedoelingen bij al wat we doen**

1 God eer brengen is het belangrijkste waarmee we ons kunnen en moeten bezighouden. Het is zelfs het enige waarop onze gedachten, bedoelingen, verlangens en daden gericht moeten zijn. Alleen op die manier bereiken

we het doel waarvoor we geschapen zijn en alleen zo zullen we echt gelukkig worden. Laten we daarom echt alle moeite doen om te zorgen dat alles wat we in het dagelijks leven bereiken, ons helpt om meer met de allerheiligste Drie-eenheid verenigd te worden door God alle eer te geven: *Deo omnis gloria!* Het gaat daarbij om belangrijke maar ook om vele kleine dingen, plezierige en minder plezierige.

Homilie op het jaarfeest van de wijding van de prelaatskerk van
Onze Lieve Vrouw van de Vrede, Rome, 2 mei 1991.

2 Ons doel is God voor eeuwig te aanschouwen: dat is wat waarde en zin geeft aan heel het menselijk bestaan. "Onze hoop", predikte sint Augustinus tot zijn gelovigen, "is niet gevestigd op het heden, noch op deze wereld, noch op het geluk waardoor de mensen die God vergeten, verblind worden. Het eerste wat een christelijke ziel moet weten en verdedigen, is dat wij niet in de Kerk gekomen zijn om van het geluk van hier beneden te genieten, maar om dat andere geluk te bereiken, dat God ons reeds beloofd heeft. Maar daar kunnen de mensen zich nog geen voorstelling van maken" (*Preek 127,1*).

Dit geluk dat de Heer zijn trouwe kinderen bereidt (...) is bedoeld voor altijd, altijd en nog eens altijd. Daarom is het essentieel dat het voortdurend in onze zielen weerklinkt en dat wij anderen er voortdurend aan herinneren. Want, zoals de Heer ons in het Evangelie waarschuwt: *Wat voor nut heeft het voor een mens heel de wereld te winnen als dit ten koste gaat van eigen leven? Of wat zal een mens kunnen geven in ruil voor zijn leven?* (Mt 16,26).

Pastorale brief, 1 november 1990.

3 Kijk eens wat een oude kerkvader schreef: *gloria enim Dei vivens homo: vita autem hominis visio Dei* (Ireneüs van Lyon, *Adversus haereses / Tegen de ketters* 4, 20,7). Men zou dat als volgt kunnen vertalen: de glorie van God is immers de levende mens, en het leven van de mens is immers de aanschouwing van God. De allerheiligste Driene God wil dat wij gelukkig zijn. Daarom wil Hij ons deelachtig maken aan zijn eigen goddelijk leven en gaat Hij zover dat Hij ons leidt tot de directe aanschouwing in de hemel, *van aangezicht tot aangezicht* (1 Kor 13,12) van zijn oneindige goedheid en grootheid. En ook al ontbreken lijden, beproeving of dorheid niet, Hij verleent ons nu reeds een voorproefje door het schenken van zijn genade; het begin van de glorie (vgl. Thomas van Aquino, *In III Sent.*, d. 13, q. 1, a. 1 ad 5). Ik hamer erop: de Heer vervult onze ziel – ook doorheen de moeilijkheden die wij tegenkomen – van een geluk dat de dingen van de aarde ons niet kunnen geven. Laat mij je er opnieuw aan herinneren: als wij trouw zijn, als wij alleen voor de eer van God leven, zijn we gelukkig.

Pastorale brief, 1 april 1991.

4 Maar waarin is concreet deze eer die we volledig tot God moeten richten, gelegen? In de erkenning, mijn dochters en zonen, van zijn grootheid, zijn macht, zijn wijsheid, en zijn liefde voor ons, armzalige schepsels. (...) Kortom: zij is gelegen in het gebruik van heel ons verstand en al onze krachten om van onze Heer te houden; in het daadwerkelijk voor ogen hebben van de bestaansgrond van ons leven, vanaf het eerste *serviam!* van iedere

ochtend: God op deze aarde kennen, liefhebben en dienen en voor eeuwig met Hem gelukkig zijn.

Pastorale brief, 1 april 1991.

5 De Heer heeft tegen ons hetzelfde gezegd als tegen Martha. Hij zei haar, met de bedoeling dat wij het zouden begrijpen: *Slechts één ding is nodig* (Lc 10,42) – bij onze Heer zijn – *Zoekt eerst het Koninkrijk en zijn gerechtigheid* (Mt 6,33). We moeten met de juiste bedoelingen te werk gaan, het doel van al onze inspanningen is God zo goed mogelijk te dienen. *Of gij dus eet of drinkt, of wat gij ook doet, doet alles ter ere Gods* (1 Kor 10,31).

Meditatie in San Felice d'Ocre (Aquila, Italië), 20 juli 1986. Gepubliceerd in: *Romana II* (1986) 270.

6 We moeten het ons persoonlijk aantrekken, als we merken dat we ons soms uitsloven voor de doeleinden van hier beneden in plaats van uitsluitend God te zoeken. Daarnaast doet het ons ook veel verdriet te zien dat duizenden mensen – en nog triester, vele christenen – zonder vaste koers of doel door het leven gaan, *zoals stof dat opwaait door de wind* (Ps 1,4). Zij kennen de barmhartige plannen van onze Vader God niet, die wil dat alle mensen gered worden (vgl. 1 Tim 2,4), maar die tegelijkertijd op ieders vrije medewerking rekt. Laten wij vaak over deze fundamentele zekerheden nadenken. Zij zijn als de poolster op onze aardse pelgrimstocht. Iedere dag die ons gegund is, moeten we doorbrengen in de vaste overtuiging dat wij van God zijn gekomen en naar God zullen terugkeren. Wij moeten ons inspannen om tegelijkertijd *op aarde en in de hemel* te leven (...): helemaal opgaande in

een veeleisend beroepswerk, in de duizend en één gebeurtenissen in ons familie- en maatschappelijk leven, dat wij proberen te heiligen, maar met onze blik gevestigd op de hemel, waar ons de allerheiligste Drie-eenheid wacht.

Pastorale brief, 1 november 1990.

7 Wanneer we vermoeid raken en als er bekoringen zijn, denk ik dan aan de eer van God, die rekening houdt met mijn zwakheid, of verlies ik de moed? Maak ik me zorgen of word ik verdrietig als ik door anderen niet word opgemerkt of geen goede indruk heb gemaakt? Wie staat centraal – God of ikzelf? Pas dit ook toe op je werk: ben ik alleen uit op het verheerlijken van God, of louter op mijn eigen succes, mijn persoonlijke prestaties?

Pastorale brief, 1 april 1991.

8 Als we alleen de eer van God en het welzijn van de zielen voor ogen hebben, dan moeten we ons zo goed mogelijk van onze taak kwijten – wij bieden onze Heer geen half werk aan – en op professioneel vlak goed bekend staan, waardoor we de beste van onze collega's aan onze kant zullen krijgen. Nooit zullen wij Gods genade hoeven te missen om vele anderen de weg naar een intens christelijk leven te wijzen. Kortom: we moeten proberen zelf heilig te worden en veel apostolaat te doen.

Pastorale brief, 1 oktober 1984.

9 Wat de wereld vooral nodig heeft is deze zuurdesem van christenen die midden in het dagelijks leven met hun ogen gericht op de eeuwigheid leven. Hoe meer de

mensen door materialisme in het aardse wegzinken, des te meer moeten wij in alle eerlijkheid een duidelijk getuigenis van de hoop op andere doeleinden geven. Ons levensdoel is God, niet een min of meer verre, vergankelijke toekomst.

Pastorale brief, 30 september 1975, nr. 10.

10 Al onze verlangens zijn op de hemel gericht, daaraan richten zich onze voetstappen, het is het licht dat elk van onze aardse dagen moet verlichten. Vergeet nooit dat we hier op aarde alleen maar op doorreis zijn: *want wij hebben hier geen blijvende woonplaats* (Heb 13,14) zoals de heilige Paulus zegt. Voor ieder van ons zal dat moment komen, waarop we ons, zonder enige angst, door onze dagelijkse strijd moeten voorbereiden, want het is een sprong in de armen van de Liefde. Vergeet echter de uitspraak niet die ik zo vaak uit de mond van onze Vader heb gehoord: *tempus breve est!* – de tijd is kort; om lief te hebben, om het eeuwige geluk te bereiken waarnaar we uitzien. Laten we die tijd niet verspillen!

Pastorale brief, 1 november 1984.

De goddelijke wil liefhebben

11 *Quomodo dilexi legem tuam, Domine!* Uw wet, hoezeer heb ik haar lief, Heer! (Ps 118/119,97). Daarom zijn we hier, omdat God ons als eerste liefhad. Hij heeft ons geroepen en met zijn genade hebben wij geantwoord: “Heer, hier ben ik!” We begonnen meer met God om te gaan en daardoor zijn we meer van Hem gaan houden.

En dat betekent: houden van al zijn voorschriften. *Quomodo dilexi legem tuam, Domine!* Laten we zijn wet liefhebben, die tot uiting komt in de algemene wet van de Kerk en in een specifiekere wet die overeenkomt met de roeping die wij hebben gekregen.

Homilie in San Felice d'Ocre (Aquila, Italië), 26 juli 1987.

12 Van God willen houden betekent van het Kruis houden, want de Heer heeft ons gekozen als medeverlosers. Jij bent je daar terdege van bewust en je probeert in de loop van de dag kleine verstervingen te vinden. Maar wat doe je met het kruis als je dat onverwacht tegenkomt? Zie je daar dan ook de wil van God in? Meestal zal het om kleine tegenslagen gaan, de kleine speldenprikken van elke dag; een enkele keer gaat het echter ook om belangrijke dingen: ziekte, problemen thuis of in het apostolaat, geldzorgen of problemen op het werk ...

Pastorale brief, 1 juni 1991.

13 Hier ligt voor ons de sleutel, dierbare kinderen om – zowel op bovennatuurlijk als op menselijk vlak – te profiteren van alle omstandigheden die we in dit leven tegenkomen: Gods wil omvormen tot voedsel voor ons leven, in het oprechte verlangen zijn wil te doen, tot in de allerkleinste details. Herinner je je nog het duidelijke en aantrekkelijke programma dat onze geliefde stichter voor ons heeft opgezet? “Graden: in de wil van God berusten, zich schikken naar de wil van God, de wil van God willen, de wil van God liefhebben” (*De Weg*, nr. 774).

Pastorale brief, 1 mei 1987.

14 Deze wil van God komt wat ons betreft tot uiting in het vervullen van onze plichten jegens gezin, samenleving en beroep, in overeenstemming met ieders levensstaat; in een onafgebroken trouw aan de hier op aarde vrijwillig aangegane verplichtingen die bij onze roeping horen; in de onvoorziene omstandigheden die onze tocht op aarde begeleiden. Spannen we ons in om deze goddelijke wil in ons dagelijks bestaan te erkennen? Accepteren we de wil van God met vreugde, wanneer deze van ons vraagt dat we in mindere of meerdere mate afzien van onze plannen? Of moeten we toegeven – en wel vol berouw, hoop ik – dat wij soms niet verder komen dan de goddelijke wil met gelatenheid te aanvaarden, met droefheid en klagen, als iets waaraan niet valt te ontkomen?

Pastorale brief, 1 mei 1987.

15 Waarom lijken heiligen een en al vrede, zelfs te midden van pijn, schande, armoede en vervolgingen? (...) Het antwoord is duidelijk: zij proberen één te worden met de wil van de hemelse Vader door Christus na te volgen. Tegenover het aangename en het onaangename, tegenover de dingen die weinig inspanning vereisen en de dingen die misschien veel offerzin vragen, nemen ze het besluit zich bewust te zijn van Gods aanwezigheid en duidelijk te stellen: "Wilt U het Heer? – Dan wil ik het ook!" (*De Weg*, nr. 762). Dat is de oorsprong van hun doeltreffendheid en de bron van hun vreugde!

Pastorale brief, 1 mei 1987.

16 Vrede – een goed dat zo groot is dat miljoenen

mensen in alle uithoeken van de wereld ernaar verlangen – is bovenal een gevolg van de vrijwillige onderwerping van de mens aan Gods wil, het vol liefde navolgen van zijn wetten, de inspanning om zijn wegen te gaan. Zoals op de voorgevel van de Basiliek Sint Eugenius in Rome staat te lezen: *opus iustitiae pax* (Jes 32,17), vrede komt voort uit gerechtigheid, uit het in acht nemen van de ordening die de Schepper heeft ingesteld. Hij zet ons aan, ieder het zijne te geven en aan God wat Hem toekomt. Waar de gerechtigheid wordt bemind en de waardigheid van de menselijke persoon wordt gerespecteerd, waar niet zozeer de eigen ideeën of het eigen voordeel voorop staan maar eerder het dienen van God en de naasten, daar zul je vrede vinden.

Homilie tijdens een gebedswake op de vooravond van de Internationale Ontmoeting van Jongeren in het Internationale Jaar van de Jeugd, Rome, Basiliek Sint Eugenius, 30 maart 1985. Gepubliceerd in: *Romana I* (1985) 61.

Universele oproep tot heiligheid en persoonlijke roeping

17 Aan iedere roeping, die van mij en die van jou, ligt steeds een moment van daadwerkelijke overgave in Gods hand ten grondslag. Wij plaatsen ons tegenover de Heer, bereid om zijn wil te vervullen en we zeggen Hem: wat wilt U van mij? Dan zien we het eerste licht, ook al kennen we nog zoveel goddelijke plannen niet. Later herhaalt ditzelfde zich vaak in ons persoonlijk bovennatuurlijk avontuur. Dat wil zeggen dat wij ermee door moeten gaan de wil van de Heer te zoeken – *Domine, ut videam!*

Heer, laat mij zien wat U van mij vraagt! – met het vaste voornemen dat tot stand te brengen: *ecce venio ut faciam, Deus, voluntatem tuam* (Heb 10,9), hier ben ik, mijn God, om uw wil te doen. Op deze wijze zullen wij vroeg of laat gaan zien wat de Heer van ons verwacht.

Pastorale brief, 1 juni 1991.

18 *Weest dus volmaakt zoals uw Vader in de hemel volmaakt is* (Mt 5,48). We kunnen verbaasd zijn dat deze uitnodiging na zoveel jaren nog steeds als nieuw klinkt. De verbazing verdwijnt echter zodra we bedenken dat God voortdurend bezig is de zielen te heiligen. Voor Hem zijn de eeuwen als een enkele dag en Hij geeft iedere mens tijdens diens leven daartoe de geschikte middelen, bekend of onbekend. We moeten veeleer *van de daken verkondigen* (vgl. Mt 10,27): *Jahwe's hand is niet te kort om te redden* (Jes 59,1) – en zijn macht is meer dan ooit voelbaar. In feite krijgen veel mensen deze goddelijke oproep en brengen die in praktijk. De Heer geeft hun de genade zich als kinderen van God te gedragen en in zijn liefde te leven en te sterven.

Homilie bij gelegenheid van de 60ste verjaardag van de stichting van het Opus Dei, Rome, Basiliek Sint Eugenius, 2 oktober 1988. Gepubliceerd in: *Romana IV* (1988) 278.

19 Het Tweede Vaticaans Concilie heeft die perspectieven [voor het streven naar heiligheid van de leek – die de heilige Jozefmaria in 1939 in nr. 291 van *De Weg* beschreef –] bevestigd door de universele roeping tot heiligheid te verkondigen. Dit heeft verregaande methodologische gevolgen. Er kan voortaan een poging worden ge-

daan om de algemene voorwaarden voor ieders geestelijk leven aan te geven. Daarbij wordt dan niet gesproken over de leek, maar over de *christifideles* (de christengelovigen) in het algemeen. Een van de belangrijkste implicaties van het vooruitlopen op het thema van het 'Volk van God' bij het samenstellen van hoofdstuk 2 van de constitutie *Lumen Gentium* was juist de noodzaak aan te geven wat alle leden van dit Volk gemeenschappelijk hebben. Daarna kan aandacht worden besteed aan het specifieke van de verschillende zendingen en taken die de structuur van de Kerk vormen. En één van deze taken is juist de taak van de leken.

'Leken', lemma in de *Gran Enciclopedia Rialp*, dl. XIII, blz. 853-854, Madrid, 1973-1976.

20 Voor Christus en zijn Kerk bestaat er geen ongelijkheid op grond van ras of herkomst, geboorte, sociale staat of sekse: "Alle gelovigen van iedere staat of stand zijn geroepen tot de volheid van het christelijk leven en tot de volmaaktheid van de liefde" (*Lumen Gentium*, 40).

De algemene roeping tot heiligheid vereist dus dat iedere christen naar de volmaaktheid streeft, 'ieder op zijn eigen manier'. Deze leer van het Tweede Vaticaans Concilie kan als volgt worden samengevat: 'eenheid in heiligheid' en 'verscheidenheid in wegen'. Beiden hebben elkaar nodig; alleen wanneer we ons van de diversiteit aan roepingen binnen de Kerk bewust zijn, zullen we er volledig van doordrongen zijn dat geen enkele christen binnen die diversiteit tot iets middelmatig is geroepen, maar allen tot de volmaaktheid van de liefde.

'Leken', lemma in de *Gran Enciclopedia Rialp*, dl. XIII, blz. 853-854,

Madrid, 1973-1976.

21 God heeft jou, mijn dochter, mijn zoon, uitgekozen om deze openbaring bekend te maken aan diegenen met wie je omgaat, met wie je je werk en je dromen deelt: Christus is op aarde gekomen om ons te redden en ons te vertellen dat wij allemaal heilig kunnen – moeten! – zijn. Christus heeft jou op aarde gezet om het ongelooflijke maar bereikbare vooruitzicht te blijven herhalen, hardop of door een stilzwijgend voorbeeld, dat alle mannen en vrouwen geroepen zijn tot heiligheid.

Pastorale brief, 8 september 1988, nr. 13.

22 Terwijl jullie in Gods aanwezigheid overwegen wat er van jullie wordt gevraagd zonder belang te hechten aan menselijke eer of menselijk opzicht, moeten jullie je het volgende afvragen: streef ik naar de heiligheid die God van mij vraagt? Wat voor voorbeeld ben ik voor de mensen om mij heen? Is de Heer blij met mij? Hij weet dat je verlangt oprecht trouw te zijn, maar wat ontbreekt er nog aan een volledige trouw? Als onze Heer ons nu bij zich zou roepen, zou Hij dan ook tegen ons zeggen: *Uitstekend, goede en trouwe dienaar, over weinig waart ge trouw, over veel zal Ik u aanstellen. Ga binnen in de vreugde van uw heer* (Mt 25,23)? Gods barmhartigheid is zo groot dat een onvolmaakt berouw met Gods genade op het einde van onze aardse pelgrimstocht voldoende is, zoals bij de goede moordenaar het geval was. Maar je moet jezelf ervan overtuigen dat de Heer je die genade geeft, opdat je je *hodie et nunc* – hier en nu – tot de heiligheid bekeert en geen moment langer aarzelt om 'ja' te zeggen op wat Hij

nu van je vraagt.

Pastorale brief, 9 januari 1993, nr. 42.

23 Een waarheid zo oud als het Woord van God en in de geschriften van het Nieuwe Testament duidelijk genoemd, was – ik blijf erbij – in de praktijk al snel vergeten en uit het geweten van de meeste christenen verdwenen. Het gaat om een relatief nieuwe waarheid (Gods waarheid veroudert niet). (...) Zoals Christus in Palestina preekte, kan iedereen heilig worden, met name in het gewone leven, bij het gewone werk, zonder van plaats te veranderen. Laten we de specifieke situatie waarin wij ons bevinden vanuit onze roeping zijn volle betekenis geven: *unusquisque, in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat* – laat iedereen in de staat blijven waarin hij geroepen werd (1 Kor 7,20). Op die manier treden we in de verlossende voetsporen van Christus' verborgen leven als timmerman, die in de alledaagse omstandigheden van het stadje Nazareth de wil van de allerheiligste Drie-eenheid heeft volbracht.

Pastorale brief, 8 september 1988, nr. 15.

24 Een roeping is een geschenk van God, een belangeloze, onverdiende gift van zijn Liefde. Waarom heeft Hij de roeping aan jou en aan mij gegeven en niet aan anderen die misschien meer kunnen, een betere gesteltenis hebben, meer menselijke kwaliteiten en meer middelen? Het enige antwoord dat onze Vader ons zo vaak heeft gegeven, is: zo heeft de Heer het gewild.

Pastorale brief, 1 juli 1985.

25 De persoonlijke roeping van iedere christen is een *mysterium caritatis*, het geheim van een uitverkiezing die eeuwig verborgen lag in de onpeilbare diepten van God – *elegit nos in ipso ante mundi constitutionem* – in Hem heeft Hij ons uitverkoren vóór de grondlegging der wereld (Ef 1,4). Dat heeft Hij gedaan op het geëigende moment, dat met oneindige liefde door onze Vader in de hemel is vastgesteld en aan iedereen duidelijk geopenbaard gemaakt is. Voor zo'n groot geschenk en zo'n grote goedheid kunnen we slechts in aanbidding en dankbaarheid het hoofd buigen.

Pastorale brief, 1 juli 1985.

26 Het evangelie herinnert ons eraan dat wij een schat gevonden hebben. *Het Rijk der hemelen lijkt op een schat, verborgen in een akker* (Mt 13,44). Een man zag hem en verstopte hem. De schat was al verborgen, maar de man verborg hem weer, opdat niemand anders hem zou kunnen pakken. Hij gaat weg in de overtuiging dat een ander hem niet zal vinden en dat de schat niet bederft. Hij gaat er haastig vandoor, *et præ gaudio illius vadit et vendit universa quæ habet et emit agrum illum* (*ibid.*). Verheugd gaat hij weg en verkoopt al zijn spullen. Dan koopt hij die akker! (vgl. *ibid.*) Dat is de strijd die wij, kinderen, allemaal moeten voeren. Wij hebben de grootste schat gevonden die je je maar kunt voorstellen: de roeping. Het is de liefde van de uitverkiezing door onze Heer, die ons hart helemaal voor zichzelf wil. Ach, mogen wij ons hele hart aan Hem geven; Hij geeft zich ook geheel aan ons. Zo vult Hij ons arme omhulsel met zijn Godheid. Het is de moeite

waard deze schat niet kwijt te raken. Het is de moeite waard niet toe te laten dat een *vijandig mens* (Mt 13,28), over wie de Heer op een andere plaats in het evangelie spreekt, tweedracht zaait.

We mogen niet inslapen. Wij moeten waakzaam zijn, de schat van onze roeping bewaken. Daartoe moeten we telkens meer naar de Heer toe gaan, door trouwer te zijn in het nakomen van de christelijke wetten en morele voorschriften. Zo wordt die schat verdedigd en niet door de vijand vernield. Die kan hem zeker niet stelen, omdat we al het mogelijke doen om de schat in onze ziel veilig te stellen.

Et præ gaudio, vervuld van vreugde, gaan we steeds opnieuw naar God. Wij zijn altijd onderweg naar God, altijd tevreden. *Nunc coepi!* Nu begin ik! (Ps 76,11, Vulgaat). Begin telkens opnieuw. En we gaan *præ gaudio*, vol vreugde, naar God. *Et vendit universa quæ habet* en we verkopen alles wat we bezitten. Wij verlangen alleen nog naar de vereniging met God.

Homilie in San Felice d'Ocre (Aquila, Italië), 26 juli 1987.

27 We mogen nooit denken, ook niet als we vermoed zijn of beproefd worden, dat heldhaftigheid iets is waar maar weinigen toe in staat zijn en dat onze Heer bij de meeste mensen tevreden is met middelmatig gedrag. De stichter van het Opus Dei heeft in zijn leven en geschriften laten zien dat het beoefenen van de christelijke deugden “een eis is – dit zijn zijn woorden – die noodzakelijk hoort bij de oproep die de Meester in de ziel van iedere mens heeft laten klinken”. En hij vervolgt: “We zijn het aan onszelf verplicht heilig te zijn ‘tot in de allerlaatste

haar op ons hoofd', om maar eens een uitdrukking uit mijn land te gebruiken; authentieke christenen die heilig verklaard kunnen worden. Zo niet, dan zijn we als leerlingen van de enige Meester mislukt" (*Vrienden van God*, nr. 5).

Deze woorden kunnen onze gedachten heel duidelijk richting geven. Zij vertellen ons hoe de heldhaftigheid die de Heer van iedere christen vraagt, uit duizend en één details bestaat, op het eerste gezicht onbetekenend, maar in werkelijkheid belangrijk. Immers de liefde die ze doet leven en in stand houdt moet ook heel groot zijn. Om een dergelijke heldhaftigheid, waartoe ieder van ons in staat is, duidelijk te illustreren, heeft Mgr. Escrivá geschreven: "Velen die zich voor de blikken van duizenden verstomde toeschouwers op een kruis zouden laten nagelen, zijn niet in staat de speldenprikken van elke dag op een christelijke manier te verdragen! Overdenk maar eens, wat nu het meest heldhaftig is" (*De Weg*, nr. 204).

Dus we kunnen zeggen: heldhaftig is het leven van ouders die binnen het gezin proberen aan alle eisen van het evangelie te voldoen, zonder toe te geven aan de invloed van de omgeving. Heldhaftig is de al dan niet hoogopgeleide werknemer die ondanks de vermoedissen elke dag zijn werk toch volmaakt probeert te doen, vanuit het verlangen God eer te brengen en de mensen om hem heen van dienst te zijn. Heldhaftig is ook degene die zich, in tegenstelling tot de vaak heersende genotsfeer, altijd christelijk coherent probeert te gedragen, en – de metafoor is van Christus – als zout en als gist van de wereld te werken (vgl. Mt 5,14).

Homilie tijdens de Mis van dankzegging voor de erkenning van het heldhaftig beoefenen van de deugden door de stichter van het Opus

Dei, Rome, Basiliek Sint Eugenius, 4 mei 1990.

28 Ik wil nogmaals blijk geven van mijn liefde en verering voor het religieuze leven. Dat hebben we van Mgr. Escrivá geleerd. Ik ben ervan overtuigd dat alle leden van het Opus Dei vanuit dezelfde geest leven. Bij ons allemaal staan de zo vaak herhaalde woorden van onze stichter in onze harten gegrift: in het Opus Dei houden we van harte van alle religieuzen en we hebben eerbied voor hen. En als iemand zich niet volgens deze regel gedraagt, is hij of zij niet trouw aan zijn of haar roeping. We voelen deze genegenheid ook voor alle mannen en vrouwen die volgens de evangelische raden leven en midden in de wereld aan God zijn toegewijd.

Interview met het dagblad *ABC* bij gelegenheid van de oprichting van het Opus Dei als personele Prelatuur, Madrid, 29 november 1982.

29 Wat verwacht U van mij, Heer? *Domine, quid me vis facere?* (Hand 9,6), wat wilt U dat ik doe? Wat moet ik me voor de komende tijd voornemen om uw wil te vervullen? Plaats je in Gods aanwezigheid en vraag het Hem zo, volkomen eerlijk en eenvoudig. Je zult merken hoe de Heer je, in het diepst van je ziel, de vreugdevolle waarheid laat horen die zin geeft aan ons leven: *haec est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra* (1 Tes 4,3), de wil van God is immers, dat we heilig worden.

Pastorale brief, 1 januari 1986.

Contemplatief in de menselijke activiteiten

30 Om heilig te worden is er geen ander recept dan steeds weer zorg te dragen voor ons innerlijk leven, zoals men een akker verzorgt om vruchten voort te brengen. De Heer verwacht dat ons leven en ons werk, wat we denken en doen, alles in ons Hem toebehoort, niet alleen in theorie en met verlangen, maar echt, elke minuut van ons dagelijks leven.

Pastorale brief, 1 januari 1986.

31 We houden van de wereld, maar verafgoden haar niet en evenmin onderwerpen we ons aan haar bevelen. We bieden haar liever aan Christus aan. De christen is "een burger van de aardse stad, met een ziel vol verlangen naar God" (*Christus komt langs*, nr. 99). We moeten de heilige Geest vragen om dat vuur in ons te ontsteken. Laten we niet vergeten dat de Kerk, midden in de verdorven samenleving waarin de eerste christenen leefden, door de vertroosting van de heilige Geest (Hand 9,31) steeds groeide. De vertrooster blijft zijn genade overvloedig uitstorten en is bereid ons apostolaat telkens vruchtbaar te maken, als we trouw zijn.

Pastorale brief, 9 januari 1993, nr. 17.

32 Veel mensen die wel eens iets over het contemplatieve leven hebben gehoord, stellen zich daarbij brave zusters en paters voor die de hele dag met gevouwen handen doorbrengen en niets met fysieke arbeid te maken hebben. Nee! Zo zit het niet. Ook zij moeten werken. Kijk maar eens hoe de heilige Teresa van Avila zich afbeulde.

Zij was een diep contemplatieve ziel voor wie onze stichter een bijzondere verering had. Zij trok van de ene naar de andere plek, met de middelen van die tijd, vol zorg om alles bij elkaar te krijgen wat voor het stichten van nieuwe kloosters nodig was en daarna druk bezig om elk ervan op orde te krijgen. Het kostte haar veel werk, moeite en opoffering. Maar dit verwijderde haar niet van God, omdat zij de dingen met een zuivere bedoeling deed. Zij deed dit werk buiten het klooster – reizen, huizen kopen, nieuwe religieuzen vorming geven – immers uit liefde voor onze Heer.

Doorsnee christenen weten dat zij niet de roeping hebben van Maria: het zoeken naar vereniging met God door zich uit de wereld terug te trekken. Ook de roeping van Martha hebben zij niet, zoals die in de Kerk met religieuze nuances vorm krijgt: kloosterlingen en zusters die – vaak op heldhaftige wijze – in ziekenhuizen en charitatieve instellingen werken. Buiten deze terreinen werd het leven van een christen al te vaak beperkt tot werken en zich uitsloven vanuit edele, maar menselijke motieven en werd niet verwezen naar het doel van elke arbeid: de eer van God. Het overgrote deel van de mensen – iedereen met de roeping van een gewone christengelovige – herkent zich niet in een van die twee modellen. Heiligheid – dachten zij – is voor paters en zusters. Als ik mijn ziel maar red, kan ik tevreden zijn.

Slechts één ding is nodig (Lc 10,42): vereniging met God, persoonlijke heiligheid, onafscheidelijk verbonden met apostolische ijver en een echt diep verlangen met Christus samen te werken voor de redding van de zielen.

Meditatie in San Felice d'Ocre (Aquila, Italië), 20 juli 1986. Gepubliceerd in: *Romana* II (1986) 269.

33 Aansluitend bij een lange traditie heeft het pauselijk leergezag er altijd aan herinnerd dat elke christen een ziel van gebed dient te zijn. Wil deze intieme dialoog met God tot bloei komen, dan is het niet voldoende om eens per week wat tijd aan gebed te besteden. Zelfs dagelijks wat bidden is weinig als we bedenken wat onze Heer van ieder van ons verwacht. Het evangelie stelt duidelijk dat *zij steeds moesten bidden en daarin niet versagen* (Lc 18,1). De heilige Paulus voegt eraan toe: *sine intermissione orate* (1 Tes 5,17), bidt zonder ophouden.

Heel het bestaan van de christen moet gebed worden, een ononderbroken smeekgebed, zoals onze hartslag, de hele dag en nacht door (vgl. Lc 21,36; 1 Tim 5,5). Dit vraagt God van ieder van ons, omdat iedereen tot heiligheid geroepen is. De Heer roept alle miljoenen gelovigen die midden in de wereld leven tot de volheid van liefde en tot het delen in de zorgen, de verwachtingen en problemen van de wereld, in het gezin, op het werk en in de maatschappij.

Lezing op een studiedag over "De plaats van het gebed in het onderricht van Johannes Paulus II", Rome, Pauselijke Universiteit *Urbana*, 24 november 1984. Gepubliceerd in: *Rendere amabile la verità*, Libreria Editrice Vaticana (1995), blz. 647-648.

34 Waaruit bestaat voor ons dit contemplatief zijn midden in de wereld? Daarop kan ik kort antwoorden: het betekent met het licht van het geloof God zien in alles, aangespoord door de liefde en met de vaste hoop Hem in de hemel van aangezicht tot aangezicht te zullen aanschouwen. Sint Paulus schrijft: *Thans zien wij in een spiegel, onduidelijk, maar dán – in de hemel – van aangezicht tot aan-*

gezicht. *Thans ken ik slechts ten dele, maar dan zal ik ten volle kennen zoals ik zelf gekend ben* (1 Kor 13,12). In deze wereld kunnen we God niet kennen zoals Hij ons kent. Ons denken over Hem is onvolmaakt. Maar toch kunnen we beginnen van Hem te houden zoals Hij van ons houdt, want *Gods liefde is in ons hart uitgestort door de heilige Geest die ons werd geschonken* (Rom 5,5). Deze liefde spoort ons aan ons geloof in praktijk te brengen door God in de meest uiteenlopende situaties van ons dagelijks leven te zoeken en te zien. En omdat het geloof ons slechts wazig laat zien, ontbrandt in ons de hoop op het bereiken van het heldere zicht van de hemel. Dit is niet louter een verlangen, maar echte hoop – zoals die van degene die op de geliefde wacht en er zeker van is dat de afspraak niet vergeten wordt –, omdat we de liefde die God voor ons heeft (1 Joh 4,16) kennen en erin geloven. En zo is de contemplatie een oefening van geloof, hoop en liefde.

Pastorale brief, 1 november 1991.

35 Maar is het echt mogelijk ons hele bestaan met zijn conflicten en onrust om te zetten in gebed? We moeten daarop resoluut ‘ja’ antwoorden. Anders zouden we zeggen dat de leer van het Tweede Vaticaans Concilie (vgl. *Lumen Gentium* nrs. 39-42) – de algemene roeping tot heiligheid – niet meer dan een principe-uitspraak is, een theoretisch ideaal, een verlangen dat de meeste christenen niet in praktijk kunnen brengen.

Maar heiligheid vraagt een intens en volledig leven van gebed, dat het hele bestaan in elk afzonderlijk aspect omvat. We moeten dus de conclusie trekken dat het van belang is het werk in gebed om te zetten: fysiek of intel-

lectueel werk waarmee miljoenen mannen en vrouwen dagelijks te maken hebben. Met de hulp van de genade kan het voor iedereen worden omgevormd tot de plaats waar men God ontmoet; en dat is iets waarnaar de contemplatieve ziel verlangt. Als iemand bang is op dit punt te drastisch te zijn, zou hij, herhaal ik, in feite de algemene oproep tot heiligheid ontkennen. Erger is nog dat de theologische horizon van het christelijk leven zou vervlakken. Dit zou een onvoorstelbare breuk veroorzaken tussen het zijn en het handelen, wat volstrekt tegen Gods bedoeling ingaat.

Lezing op een studiedag over "De plaats van het gebed in het onderricht van Johannes Paulus II", Rome, Pauselijke Universiteit *Urbani*
niana, 24 november 1984. Gepubliceerd in: *Rendere amabile la verità*, op.
cit., blz. 648.

36 De theologische grondslag van de mogelijkheid elke menselijke activiteit, dus ook het werk, tot gebed om te vormen, werd door paus Johannes Paulus II in de encycliek *Laborem exercens* toegelicht. In zijn beschrijving van enkele elementen van een spiritualiteit van de arbeid zegt de paus: "Omdat de arbeid in subjectieve zin altijd een persoonlijk handelen is – een daad van een persoon – volgt hieruit dat *de hele mens, lichaam en geest, eraan deelneemt*, of het nu handenarbeid of geestesarbeid is. Tot die hele mens wordt ook het woord van de levende God gericht, de evangelische heilsboodschap" (*LE*, nr. 24). De hele mens – lichaam en geest, met al zijn activiteiten – moet met zijn hele wezen antwoord geven aan God die tot hem spreekt. Dit antwoord is nu juist wat wij gebed noemen.

Het kan moeilijk lijken een zo hoog gegrepen plan in praktijk te brengen. Zonder Gods hulp zou het zeker on-

mogelijk zijn. Maar de genade doet ons onvermoede hoogten bereiken. De Apostel wijst op een noodzakelijke voorwaarde: alles doen voor de eer van God, met oprechte inzet en met het verlangen de Heer in alles aangenaam te zijn.

Lezing op een studiedag over "De plaats van het gebed in het onderricht van Johannes Paulus II", Rome, Pauselijke Universiteit *Urbana*, 24 november 1984. Gepubliceerd in: *Rendere amabile la verità*, op. cit., blz. 650.

37 Om dit te bereiken wordt meteen duidelijk dat er nog een andere voorwaarde is: serieus werken en goed werk afleveren, zo goed als we menselijk gezien kunnen. Het verband tussen werk en heiligheid is dan evidentier, omdat het duidelijk is dat werk alleen tot gebed kan worden dankzij een voortdurende inzet om de natuurlijke en bovennatuurlijke deugden te beoefenen. Werken zet het hele bovennatuurlijke mechanisme in beweging. Een van de vele teksten van Mgr. Escrivá de Balaguer beschrijft deze realiteit: "Het werk vloeit voort uit liefde, is een uiting van liefde en is gericht op liefde. We herkennen God niet alleen in het schouwspel van de natuur, maar ook in de ervaringen bij ons werk, bij onze inspanningen. Zó werken is gebed, is dankzegging, want wij weten dat God ons op aarde gewild heeft, dat we door Hem worden bemind en erfgenamen zijn van zijn beloften" (*Christus komt langs*, nr. 48).

Lezing op een studiedag over "De plaats van het gebed in het onderricht van Johannes Paulus II", Rome, Pauselijke Universiteit *Urbana*, 24 november 1984. Gepubliceerd in: *Rendere amabile la verità*, op. cit., blz. 650.